

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Totivs Theologiae S. Thomae Aqvinatis, Doctoris Angelici Ordinis Prædicatorum

Secvndæ Secvndæ Partis Volumen Tertium

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Romae, 1619

De perseuerantia. Quæstio 137.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38803

est longinquum tempore: & idè non est similis ratio. Et præterea, quod est longinquum loco, non affert difficultatem, nisi ratione temporis: quia quod est longinquum loco à nobis, tardius tempore ad nos potest peruenire.

Quartum concedimus. Tamen considerata est ratio illius differentie, quam glof.* assignat: quia in his qui ex infirmitate peccant, hoc solum videtur importabile, quod diu perseverant in malo. Et idè dicitur quod ex longanimitate supportantur. Sed hoc ipsum quod aliquis ex superbia peccat, importabile videtur. Et idè per patientiam dicuntur sustineri illi, qui ex superbia peccant.

Cit in argum sed contra.

QVÆST. CXXXVII.

De perseverantia, in quatuor articulos diuisa.

674

D E inde considerandum est de perseverantia, & vitijs oppositis.

Inf. ar. 2. co. & ad 1. 2. 9. 138 a. 1. con. & 3. d. 33. q. 3. a 3 q. 1. ad 4 et 9. 4. ad 1. * 7. c. 7. circa me diu. 10. 5. † li. 4. cir ca fi. 10. 5 * li. 2. de libe. arb. c. 19 to. 1 † Aug. li. de bono persever. c. 1. 10. 7.

¶ Circa perseverantiam autem quaeruntur quatuor.

¶ Primo, utrum perseverantia sit virtus?

¶ Secundo, utrum sit pars fortitudinis?

¶ Tertio, quomodo se habeat ad constantiam?

¶ Quarto, utrum indigeat auxilio gratiae?

ARTIC. I.

Utrum perseverantia sit virtus?

AD primum sic proceditur. Videtur, quod perseverantia non sit virtus. Quia, ut Philosophus dicit in 7. Ethic. * continentia est potior, quam perseverantia. Sed continentia non est virtus, ut dicitur in quarto Ethicor. † Ergo perseverantia non est virtus.

¶ 2 Præterea, Virtus est, qua rectè vivitur, secundum Augustin. in lib. de libero arbit. * Sed sicut ipse dicit in lib. de Perseverantia †, Nullus potest dici perseverantiam habere quamdiu vivit, nisi perseveret usque ad mortem. Ergo perseverantia non est virtus.

¶ 3 Præterea, Immobiliter persistere in opere

* lib. 2. c.
4. rom. 5.
† li. 2. de
inact. in
fol. 2. an-
te ff. lib.

virtutis requiritur ad omnem virtutem, ut patet in 2. Ethic. * Sed hoc pertinet ad rationem perseverantia. Dicit enim Tullius in sua Rhet. † quod perseverantia est in ratione bene considerata, stabilis & perpetua permanens. Ergo perseverantia non est specialis virtus, sed conditio omnis virtutis.

SED contra est, quod Andron dicit, quod perseverantia est habitus eorum, quibus immanendum est, & non immanendum, & neutorum. Sed habitus ordinat nos ad bene faciendum aliquid, vel omittendum, est virtus. Ergo perseverantia est virtus.

li. 2. ethi.
c. 3. in fi-
ne, 10. 5.

RESPONDEO dicendum, quod secundum Philosophum in 2. Ethicor. * virtus est circa difficile & bonum. Et idem ubi occurrit specialis ratio difficultatis, vel boni, ibi est specialis virtus. Opus autem virtutis potest habere bonitatem & difficultatem ex duobus. Vno quidem modo, ex ipsa specie actus, quæ accipitur secundum rationem proprii obiecti. Alio modo ex ipsa diurnitate temporis. Nam hoc ipsum quod est diu insistere alicui difficili, specialem difficultatem habet. Et idem diu persistere in aliquo bono usque ad consummationem, pertinet ad specialem virtutem. Sicut ergo temperantia & fortitudo sunt speciales virtutes, eo quod altera earum moderatur delectationes tactus, quod de se difficultatem habet; altera autem moderatur timores & audacias circa pericula mortis, quod etiam secundum se difficile est: ita etiam perseverantia est quedam specialis virtus, ad quam pertinet in his vel in aliis virtuosis operibus diurnitatem sustinere, prout necesse est.

Ad primum ergo dicendum, quod Philosophus accipit ibi perseverantiam, secundum quod aliquis perseverat in his, in quibus difficillimum est diu sustinere. Non est autem difficile diu sustinere bona, sed mala. Mala autem quæ sunt pericula mortis, ut plurimum, non diu sustinentur: quia, ut frequentius, citius transeunt. Unde respectu illorum non est precipue
latu

Iaus perseverantia. Inter alia autem mala præcipua sunt illa, quæ opponuntur delectationibus tactus: quia huiusmodi mala attenduntur circa necessaria vitæ: puta, circa defectum ciborum, & aliorum huiusmodi, quæ quandoque imminet diu sustinenda. Non est autem difficile hæc diu sustinere illi, qui circa hoc non multum tristatur, nec in oppositis bonis multum delectatur: sicut patet in temperato, in quo huiusmodi passiones non sunt vehementes. Sed maxime hoc difficile est in eo qui circa hoc vehementer afficitur, utpote non habens perfectam virtutem modificantem has passiones. Et ideo si accipiat hoc modo perseverantia, non est virtus perfecta: sed est quoddam imperfectum in genere virtutis. Si autem accipiamus perseverantiam, secundum quod aliquis in quocumque bono difficili diu persistit, hoc potest convenire etiam habenti perfectam virtutem: cui etiam si persistere sit minus difficile, persistit tamen in bono magis perfecto. Unde talis perseverantia potest esse virtus: quia perfectio virtutis magis attenditur secundum rationem boni, quam secundum rationem difficultis.

Ad secundum dicendum, quod eodem nomine, quandoque nominatur, & virtus, & actus virtutis, sicut Aug.⁸ dicit super Ioan. Fides est credere quod non vides. Potest tamen contingere quod aliquis habeat habitum virtutis, qui tamen non exercet actum: sicut aliquis pauper habet habitum magnificentie, cum tamen actum non exerceat. Quandoque verò aliquis habens habitum, incipit quidem exercere actum, sed non perficit: puta, si ædificator incipiat ædificare, & non compleat domum. Sic ergo dicendum est, quod nomen perseverantie quandoque sumitur pro habitu quo quis eligit perseverare: quandoque autem pro actu quo quis perseverat: & quandoque quidem habens habitum perseverantie, eligit quidem perseverare, & incipit exequi aliquandiu persistendo: non tamen complet actum, quia non persistit vsq. ad finem. Est autem duplex finis. Vnus quidem, qui est finis

*Trac. 79.
paulo &
prin. t. 9.*

ape-

operis: alius autem, qui est finis humanæ vitæ. Per se autem ad perseverantiam pertinet, ut aliquis perseveret usque ad terminum virtuosi operis: sicut quod miles perseveret usque ad finem certaminis, & magnificus usque ad consummationem operis. Sunt autem quedam virtutes quarum actus per totam vitam debent durare, sicut fidei, spei, & charitatis: quia respiciunt ultimum finem totius vitæ humanæ. Et idem respectu harum virtutum, quæ sunt principales, non consummatur actus perseverantiæ usque ad finem vitæ. Et secundum hoc Aug. * accipit perseverantiam pro actu perseverantiæ consummato.

101. cit. in
arg.

Ad tertium dicendum, quod immobiliter persistere virtuti, potest convenire dupliciter. Vno modo, ex propria intentione finis. Et sic diu persistere usque ad finem in bono, pertinet ad specialem virtutem, quæ dicitur perseverantia: quæ hoc intendit, sicut specialem finem. Alio modo, ex comparatione habitus ad subiectum. Et sic immobiliter persistere, consequitur quamlibet virtutem, in quantum est qualitas difficile mobilis.

ARTIC. II.

674 *Utrum perseverantia sit pars fortitudinis?*

Supra 9.
128. cor.
ad 5.
6. Et
3. dif. 33.
9. 3. ar. 3.
9. 1. 1.
4. cor.
* c. 4.
7. 50. 5.

Ad secundum sic proceditur. Videtur, quod perseverantia non sit pars fortitudinis: quia ut Philosophus dicit in 7 Ethic. * Perseverantia est circa tristitias tactus. Sed huiusmodi pertinent ad temperantiam. Ergo perseverantia magis est pars temperantiæ, quam fortitudinis.

¶ 2. Præterea, Omnis pars virtutis moralis est circa aliquas passiones, quas virtus moralis moderatur. Sed perseverantia non importat moderantiam passionum: quia quanto vehementiores fuerint passiones, tanto aliquis secundum rationem perseverans laudabilior videtur. Ergo videtur, quod perseverantia non sit pars alicuius virtutis moralis, sed magis prudentiæ, quæ perficit rationem.

¶ 3. Præterea, August. † dicit in lib. de Perseverantia,

Ex c. 1. et
5. habe
sur, 20 7.

rantia, quod perseverantiam nullus potest amittere. Alias autem virtutes potest homo amittere. Ergo perseverantia est potior omnibus alijs virtutibus. Sed virtus principalis est potior quam eius pars. Ergo perseverantia non est pars alicuius virtutis, sed magis ipsa est virtus principalis.

SED contra est, quod Tullius* ponit perseverantiam partem fortitudinis.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est*, virtus principalis est cui principaliter ascribitur aliquid quod pertinet ad laudem virtutis, in quantum scilicet exercet illud circa propriam materiam, in qua difficillimum, & optimum est illud observare. Et secundum hoc dictum est*, quod fortitudo est principalis virtus: quia firmitatem servat in his in quibus difficillimum est firmiter persistere, scilicet in periculis mortis. Et ideo necesse est, quod fortitudini adiungatur (sicut secundaria virtus principali) omnis illa virtus, cuius laus consistit in sustinendo firmiter aliquid difficile. Sustinere autem difficultatem, quæ provenit ex diuturnitate boni operis, dat laudem perseverantia: nec hoc est ita difficile, sicut sustinere pericula mortis. Et ideo perseverantia adiungitur fortitudini, sicut virtus secundaria principali.

Ad primum ergo dicendum, quod annexio secundaria virtutis ad principalem, non solum attenditur secundum materiam, sed magis secundum modum: quia forma in vnoquoque potior est, quam materia. Unde licet perseverantia magis videatur convenire in materia cum temperantia, quam cum fortitudine: tamen in modo magis convenit cum fortitudine, in quantum firmitatem servat contra difficultatem diuturnitatis.

Ad secundum dicendum, quod illa perseverantia de qua loquitur Philosophus, non moderatur aliquas passiones, sed consistit solum in quadam firmitate rationis, & voluntatis. Sed perseverantia secundum quod ponitur virtus, moderatur aliquas passiones, sci-

lib. 2. de Inuic. in f. 3. ante fin libri. * q. 123. a. 11. c. 1 2. q. 65 a. 3. c. 4 * q. 123. ar. 11.

Per se
perfe-
t quod
& ma-
unt au-
vitam
uia re-
et ideo
non
em vir-
tiam
perfi-
o mo-
ere
virtu-
dit, si-
one
stere,
st qua-
perfe-
Philo-
ca tri-
peran-
antia,
est cir-
ratur,
n pas-
passio-
ns lau-
antia
s pru-
rseue-
antia,

140 QVÆST. CXXXVII. ART. II.
scilicet timorem fatigationis, aut defectus propter
diurnitatem. Vnde hæc virtus est in irascibili, fides
& fortitudo.

Ad tertium dicendum, quod Augus. ibi loquitur de
perseuerantia, non secundum quod nominat habitum
virtutis, sed secundum quod nominat actum virtutis
continuatum vsque in finem: secundum illud Matthei
24. Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.
Et ideo contra rationem perseuerantiæ sic acceptæ,
esset quod amitteretur, quia iam non duraret vsque
in finem.

ARTIC. III.

675. *Utrum constantia pertineat ad perseuerantiam?*

9. *præc.*
47. 5. **A**D tertium sic proceditur. Videtur, quod con-
stantia non pertineat ad perseuerantiam. Con-
stantia enim pertinet ad patientiam, vt supra dictum
est*. Sed patientia differt à perseuerantia. Ergo
constantia non pertinet ad perseuerantiam.

¶ 2. Præterea, Virtus est circa difficile bonum.
Sed in paruis operibus constantem esse non videtur
esse difficile, sed solum in operibus magnis, quæ per-
tinent ad magnificentiam. Ergo constantia magis per-
tinet ad magnificentiam, quam ad perseuerantiam.

lib. 1. in
somm. Si-
pion. in f.
2. ante
me. lib.
¶ 9. 128.
arg. 6. ¶ 3. Præterea, Si ad perseuerantiam pertinet
constantia, in nullo videretur à perseuerantia differ-
re: quia vtrumque immobilitatem quamdam impor-
tat. Differunt autem. Nam Macrobius* con-
stantiam firmitati, per quam intelligitur perseueran-
tia, vt supra dictum est. Ergo constantia non perti-
net ad perseuerantiam.

SED contra est, quod aliquis dicitur esse constans
ex eo quod in aliquo stat. Sed immanere aliquibus
pertinet ad perseuerantiam: vt patet ex diffinitione,
quam Andronicus ponit. Ergo constantia pertinet ad
perseuerantiam.

RESPONDEO dicendum, quod perseueran-
tia, & constantia conueniunt quidem in fine: quia ad
ad vtrumque pertinet firmiter persistere in aliquo bo-
NO.

no. Differant autem secundum ea, quae difficultatem afferunt ad persistendum in bono. Nam virtus perseverantiae proprie facit firmiter persistere hominem in bono contra difficultatem, quae provenit ex ipsa diuturnitate actus. Constantia autem facit firmiter persistere in bono contra difficultatem, quae provenit ex quibuscumque alijs exterioribus impedimentis. Et ideo principalior pars fortitudinis est perseverantia, quam constantia: quia difficultas quae est ex diuturnitate actus, est essentialior actui virtutis, quam illa quae est ex exterioribus impedimentis.

Ad primum ergo dicendum, quod exteriora impedimenta persistendi in bono, praecipue sunt illa quae tristitiam inferunt. Circa tristitiam autem est patientia, ut dictum est. Et ideo constantia secundum finem convenit eum perseverantia: secundum autem ea quae difficultatem inferunt, convenit cum patientia. Finis autem potior est. Et ideo constantia magis pertinet ad perseverantiam, quam ad patientiam.

Ad secundum dicendum, quod in magnis operibus persistere difficilius est. Sed in parvis vel in mediocribus diu persistere habet difficultatem: & si non ex magnitudine actus, quam respicit magnificentia, saltem ex ipsa diuturnitate, quam respicit perseverantia. Et ideo constantia potest ad utrumque pertinere.

Ad tertium dicendum, quod constantia pertinet quidem ad perseverantiam, in quantum convenit cum ea: non tamen est idem ei, in quantum differt ab ea, ut dictum est.

ARTIC. IV.

Utrum perseverantia indigeat auxilio gratiae?

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod perseverantia non indigeat auxilio gratiae. Perseverantia enim est quaedam virtus, ut dictum est. Sed virtus, ut Tullius dicit in sua Rhetorica, agit in modum naturae. Ergo sola inclinatio virtutis sufficit ad perseverantiam. Non ergo ad hoc

q. prae. ar. 1.

676

1.2.9.109

a.9. et 10

9.9.114

ar. 2. cor.

Et 2. dis.

20. in ex.

po. lit. ad

2. Et 3.

contra co.

155. Et

veri. q.

24. a. 13.

9. q. 27.

a. 5. ad 3

Et Ps 31.

col. 6. Et

10. 7. lec.

2. co. pri.

* art. 1.

† li. 2. de

inuent. 2

f. 4. ant.

p. lib.

requiritur aliquod auxilium gratiæ.

¶ 2. Præterea, Donum gratiæ Christi est maius, quam nocumentum, quod Adam intulit: ut patet ad Rom. 5. Sed ante peccatum sic conditus fuit homo, ut posset perseverare per id quod acceperat: sicut Aug. dicit in lib. de Correct. * & gratia. Ergo multo magis homo per gratiam Christi reparatus, potest perseverare absque auxilio novæ gratiæ.

* c. 11. in
me. 10. 7.

¶ 3. Præterea, Opera peccati quandoque sunt difficiliora, quam opera virtutis. Unde ex persona impiorum dicitur Sap. 5. Ambulavimus vias difficiles. Sed aliqui perseverant in operibus peccati absque alterius auxilio. Ergo etiam in operibus virtutum potest homo perseverare absque auxilio gratiæ.

cap. 1. in
prin. 7.

SED contra est, quod Aug. dicit in lib. de Perseuerantia *, Afferimus donum Dei esse perseuerantiam, qua vsque in finem perseueratur in Christo.

cap. 1. in
prin. 7.

RESPONDEO dicendum, quod sicut ex dictis patet *, perseuerantia dupliciter dicitur. Vno modo pro ipso habitu perseuerantiæ, secundum quod est virtus. Et hoc modo indiget dono habitualis gratiæ, sicut & ceteræ virtutes infusæ. Alio modo potest accipi pro actu perseuerantiæ durante vsque ad mortem.

a 1. ad 2
cap. 2.
ad 3.

Et secundum hoc indiget non solum gratia habituali, sed etiam gratuito Dei auxilio conseruantis hominem in bono vsque ad finem vitæ: sicut supra dictum est *, cum de gratia ageretur. Quia, cum liberum arbitrium de se sit vertibile, & hoc ei non tollatur per habituales gratias presentis vitæ: non subest peccati liberi arbitrij etiam per gratiam reparati, ut se immobiliter in bono statuatur, licet sit in potestate eius quod hoc eligat. Plerumque enim cadit in nostra potestate electio, sed non executio.

1. 2. q. 109
ar. 10.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus perseuerantiæ, quantum est de se, inclinatur ad perseuerandum: quia tamen habitus est quo quis vitatur cum voluerit, non est necessarium, quod habens habitum virtutis, immobiliter, vitatur eo vsque ad mortem.

Ad

Ad secundum dicendum, quod sicut Aug. dicit in lib. de Cor. & gratia *, Primo homini datum est, non ut perseveraret, sed ut perseverare posset per liberum arbitrium: quia nulla corruptio tunc erat in humana natura, quæ perseverandi difficultatem præberet. Sed nunc prædestinatis per gratiam Christi, non solum datur, ut perseverare possint, sed ut perseverent. Unde primus homo nullo terrente contra Dei terrentis imperium libero usus arbitrio, non stetit in tanta felicitate cum tanta non peccandi facilitate. Isti autem seculente mundo ne starent, steterunt in fide.

ca. 11. in me. 10.7.

Ad tertium dicendum, quod homo per se potest cadere in peccatum, sed non potest per se resurgere a peccato sine auxilio gratiæ. Et ideo ex hoc ipso quod homo cadit in peccatum, quantum de se est, facit se in peccato perseverantem, nisi gratia Dei liberetur. Non autem ex hoc quod facit bonum, facit se perseverantem in bono, quia de se potens est peccare: & ideo ad hoc indiget auxilio gratiæ.

QVÆSTIO CXXXVIII.

De vitijs oppositis perseverantia, in duos articulos divisa.

Deinde considerandum est de vitijs oppositis perseverantia.

¶ Et circa hoc quærentur duo.

¶ Primo, de mollicitie.

¶ Secundo, de pertinacia.

ARTIC. I.

Utrum mollicitie opponatur perseverantia?

677

Ad primum sic proceditur. Videtur, quod mollicities non opponatur perseverantia. Quia super illud 1. ad Corinth. 6. Neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores: glossa * exponit molles, id est, pathici, hoc est, muliebria patientes. Sed hoc opponitur castitati. Ergo mollicities non est vitium oppositum perseverantia.

Inf. a 2. cor.

gl. interlin. ibi.

¶ 2. Præterea, Philosophus dicit in 7. Ethicor. * quod delicia mollicities quædam est. Sed esse delicio-

ca. 7. 10. 5.

sum